

УДК 796.341.4:332.1
doi: 10.15330/fcult.40.47-56

Костянтин Лисейко, Ярослав Яців, Мар'ян Пітин,
Олександр Лецак, Дмитро П'ятничук

ДОВГОСТРОКОВІ ЦІЛІ РОЗВИТКУ ІГРОВИХ ВИДІВ СПОРТУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Мета: визначити основні довгострокові цілі діяльності відділень федерацій з розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області на підставі використання методики SMART.

Методи: теоретичний аналіз та узагальнення даних, експертне опитування, методи математичної статистики. До дослідження було залучено 12 фахівців-експертів. Було застосовано методика SMART.

Результати. Найбільша кількість експертів вказала на важливість цілей щодо популяризації виду спорту (36,36%) та удосконалення підготовленості спортсменів (27,27% відповідей). Основний акцент варто робити на пошуку ресурсів (25,58%), комунікації з різними організаціями (18,60%). Найбільше обмежує реалізацію довгострокових цілей недостатність фінансових ресурсів (34,09% відповідей).

Висновки. Визначено довгострокові цілі розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області: покращення матеріально-технічної бази, роботи осередків обласної федерації в територіальних громадах, збільшення кількості соціальних проєктів, висвітлення роботи в ЗМІ, підвищення кадрового потенціалу, зацікавлення молоді та дітей, налагодження партнерства, вихід на новий якісний рівень змагань.

Ключові слова: ігрові види спорту, віддалені цілі, SMART, методика, регіон, експерти.

Purpose: to determine the main long-term goals of the activity of the federations' branches for the development of game sports in the Ivano-Frankivsk region based on the use of the SMART methodic.

Methods: theoretical analysis and generalization of data, expert survey, methods of mathematical statistics. There were involved 12 experts to the study, who representing regional centers for various game sports in the Ivano-Frankivsk region. The SMART methodic was applied with the definition of three key goals in the long-term perspective.

The results. The majority of the experts indicated the need to improve the material and technical base (25.00%), improve the work of regional federation branches in territorial communities, and establish partnerships (13.89% of responses) in the activities of the game sports federations. In addition, the importance of these goals should be seen in the popularization of the sport (36.36%) and improving the preparedness of athletes (27.27% of responses); the involvement of government (region, city, territorial communities) (26.87%) and public organizations (17.91%) is important. The main emphasis should be placed on the search for resources (25.58%) and communication with organizations of various directions (18.60%), and the most limiting the realization of long-term goals is the lack of financial resources (34.09% of responses). At the same time, 66.67% of experts are already familiar with a similar experience of achieving goals; the majority of experts (42.5% of responses) are inclined to the possibility of appearance of the first results after three years of focused work on the implementation of the specified long-term goals.

Conclusions. The study and characterization of the main activity goals of the sport federations' branches in the Ivano-Frankivsk region using the SMART methodic gave grounds for determining long-term goals. Among them: improving the material and technical base, improving the work of regional federation branches in territorial communities, increasing the number of social projects, highlighting the work in Mass media, increase of personnel potential, interest of youth and children, establishment of partnership, entry to a new qualitative level of functioning, increase in the number and improvement of the level of competitions.

Key words: game sports, long-term goals, SMART, methodic, region, experts.

Постановка проблеми. Розвиток ігрових видів спорту в нових умовах, які обтяжені періодом пандемії, а на сьогоднішній день воєнним станом потребує визначення актуальних напрямів. Складність та непередбачуваність зазначеного напряму наукових досліджень також пов'язані з становленням нової системи адміністративно-територіального устрою, загальними тенденціями децентралізації [2, 3]. Це обумовлює актуальність вивчення регіональних та місцевих особливостей розвитку окремих видів спорту чи їх груп [4, 5, 7, 8].

Для визначення та обговорення цілей діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області варто застосовувати методика SMART поста-

новка цілей із конкретизацією критеріїв конкретності, вимірюваності, досяжності, доречності та визначеності в часі [1, 6, 13]. Разом із тим визначення подальших напрямів може проводитися в короткостроковій та довгостроковій перспективах, що мають об'єктивні відмінності і потребують окремого представлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток фізичної культури і спорту в Україні був основою для багатьох наукових досліджень. Роботи фахівців представлені упродовж тривалого періоду та стосувалися як окремих видів спорту [1, 4, 5, 8, 15], так і певних регіонів [2, 6, 9, 10]. Значна кількість досліджень розкриває питання загальних тенденцій політики у сфері фізичної культури і спорту в Україні [3, 7, 12, 14]. Разом із тим, для отримання об'єктивних даних більшість фахівців пропонують застосовувати якісні методики аналізу діяльності суб'єктів галузі фізичної культури і спорту, залучених до відповідного процесу.

Мета дослідження: визначити основні довгострокові цілі діяльності відділень федерацій з розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області на підставі використання методики SMART.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних, експертне опитування, методи математичної статистики. До дослідження було залучено 12 фахівців-експертів, що представляли обласні осередки з різних ігрових видів спорту в Івано-Франківській області. Було запропоновано на основі методики SMART визначити по три ключових позиції при плануванні організації діяльності довгостроковій перспективі, які у подальшому були піддані узагальненню, обговоренню та структуризації згідно змістового наповнення.

Результати і дискусія. Стійкий розвиток може бути реалізованим за наявності віддалених очікувань стратегічного планування. Визначення довгострокових цілей діяльності федерацій з різних видів спорту був побудований згідно методики SMART й описаний у відповідній послідовності.

Отримані результати дали змогу стверджувати, що явної переваги серед формулювань та змістовної інтерпретації цілей немає. Спостерігається вища увага до проблеми покращення матеріально-технічної бази у віддаленій перспективі. Експерти наголошували на необхідності побудови та реконструкції спортивних споруд, що слугуватиме потужним чинником розвитку ігрових видів спорту. У цьому випадку ми просили максимально абстрагуватися від сучасного військового стану, та передбачати в ближньому припинення дії критичних чинників (табл. 1).

Таблиця 1

Компонент конкретності у довгострокових цілях діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області

Блок S (specific)	Відповіді		
	Зміст	Кіл-ть	%
Чого Ви хочете досягнути в діяльності федерації?	покращення матеріально-технічної бази	9	25,00
	покращення роботи осередків обласної федерації в ТГ	5	13,89
	налагодження партнерства	5	13,89
	висвітлення роботи в ЗМІ	4	11,11
	зацікавлення молоді та дітей	4	11,11
	підвищення кадрового потенціалу	3	8,33
	збільшення кількості соціальних проєктів	2	5,56
	вихід на новий якісний рівень функціонування	1	2,78
	підвищення кількості та покращення рівня змагань	3	8,33

Чому ця мета є важливою?	популяризація виду спорту	16	36,36
	удосконалення підготовленості спортсменів	12	27,27
	створення умов для підготовки	7	15,91
	обмін досвідом та підвищення кваліфікації кадрів	3	6,82
	комфорт глядачів	2	4,55
	підвищення рівні організації змагань	2	4,55
	реалізація соціальних програм	2	4,55
Хто долучається до її реалізації?	органи влади (область, місто, ТГ)	18	26,87
	громадські організації	12	17,91
	керівництво федерації (різні рівні)	8	11,94
	тренери	8	11,94
	меценати, спонсори	6	8,96
	Міністерство молоді і спорту України	5	7,46
	ЗВО та ДЮСШ	5	7,46
	Засоби масової комунікації	4	5,97
	батьки	1	1,49
На чому основний акцент у реалізації?	ресурси (фінансові, адміністративні, матеріально-технічні тощо)	11	25,58
	комунікація з організаціями різного спрямування	8	18,60
	активність фахівців, залучених до процесу	7	16,28
	якісна система підготовки та змагань спортсменів	6	13,95
	підвищення кваліфікації	4	9,30
	популяризація виду спорту	4	9,30
	заохочення та стимулювання залучення нових людей	3	6,98
Які ресурси чи обмеження потрібні?	фінансові	15	34,09
	матеріально-технічні	9	20,45
	комунікація	8	18,18
	людські ресурси	4	9,09
	популяризація діяльності	4	9,09
	підвищення кваліфікації	4	9,09

Інші блоки також отримали незначну підтримку. Вона коливалася в межах від 2,78-13,89%. Рівно розташувалися блоки, пов'язані із покращенням роботи осередків обласної федерації в територіальних громадах, налагодження партнерства, висвітлення роботи в засобах масової інформації та зацікавлення молоді та дітей.

Експерти передбачають необхідність розширення сфери реалізації завдань з розвитку ігрових видів спорту в відносно нових умовах адміністративно-територіальної організації управління, тобто умовах децентралізації.

Також експерти наголошують на необхідності формування стійкого партнерства. У цьому вбачаємо можливість залучення постійних спонсорів, меценатів тощо, що будуть виявлять стійку та тривалу підтримку для того чи іншого ігрового виду спорту.

Окремими достатньо затребуваними завданнями поставлено необхідність суттєвого збільшення медійної підтримки та популяризації, шляхом зацікавлення молоді та дітей. Закономірно, що рівень розвитку виду спорту значною мірою залежить від соціального значення між різними верствами населення. При зростаючому інформаційному наповненні, збільшенні соціальних мереж та інших технологічних можливостей, робота з ЗМІ поступово виходить на перше місце маркетингової діяльності у спорті.

Інші блоки цілей отримали незначну увагу (від одного до трьох експертів, 2,78-8,33%). Вони були пов'язані з підвищення кадрового потенціалу, збільшення кількості

соціальних проєктів, виходом на новий якісний рівень функціонування федерацій тощо.

Експерти вказали на важливість реалізації довгострокових цілей. Зі значною перевагою було виокремлено блоки з популяризація виду спорту (36,36%) та удосконалення підготовленості спортсменів (27,27%). Незважаючи, що вони, певною мірою, є схожими й спільно спрямованими. Проте реалізація має суттєві відмінності. Для засвідчення якості роботи федерації в більшості звітах, програмах, рекомендаціях тощо йдеться про досягнення спортивного результату. Звісно, що тут думки мають розбіжність, проте статистичні результати роботи будуються власне на цьому. Тому багато експертів зазначили необхідність загального підвищення результативності виступів спортсменів. Інша група цілей спонукає до популяризації виду спорту загалом, що здатне запустити чи активізувати усі інші процеси (збільшити кількість спортсменів, залучити спортсменів тощо).

Цікавими виявилися результати стосовно необхідності залучення тих чи інших виконавців для вирішення поставлених цілей. Найбільшим блоком, що характерний для вирішення половини довгострокових цілей вказано органи влади (26,87%). Він представлений різними рівнями від управління облдержадміністрації до відповідальних на рівні територіальних громад Івано-Франківської області. Також потужну підтримку в бачення необхідності розвитку різних ігрових видів спорту експерти вбачають діяльності громадських організацій та їхніх підрозділів (загалом 29,85% загальної кількості відповідей). Таке об'єднання є можливим з огляду на те, що обласні осередки федерацій також належать до громадських організацій, незважаючи на наявність часткового фінансування зі сторони держави. До цього потужного об'єднання блоків можна долучити тренерів, які становлять ще 11,94% усіх відповідей. Тренер виступає одночасно як ролі представника федерації, так і самостійною одиницею навчально-тренувального та змагального процесу.

Щодо пошуку основних акцентів для реалізації цілей більшість експертів вказали на необхідності залучення ресурсів. До того ж вони не обмежувалися одним з їх різновидів. Поширеними були відповіді стосовно необхідності пошуку резервів у фінансовому, адміністративному, матеріально-технічному та кадровому забезпечення. Вважаємо, що серед експертів є переконання, що довгостроковий розвиток ігрових видів спорту повинен бути пов'язаний з удосконалення або надбанням певних груп ресурсів.

Другий за вагомістю (18,60% усіх відповідей) визначено блок з комунікації. Це є важливим інструментом співпраці з організаціями різного спрямування. Адже на сьогодні складно передбачити, з якими перепонами може стикнутися той чи інший ігровий вид спорту в подальшому. Тому існування та подальше налагодження позитивної співпраці з організаціями державного, приватного та громадського підпорядкування покладено експертами в акценти реалізації довгострокових цілей.

Цінною та, певною мірою, передбачуваною є ієрархічна структура чинників, що обмежують розвиток ігрових видів спорту на Івано-Франківщині. Беззаперечним лідером серед чинників обмеження розвитку ігрових видів спорту є два блоки – фінансові (34,09% відповідей) та матеріально-технічні ресурси (20,45%). Вони тісно пов'язані, адже в основі матеріально-технічного забезпечення можна покласти фінансову складову. Проте є ще й аспект сучасності, доступності та інформативності. А фінанси не завжди передбачають лише матеріально-технічне забезпечення. У багатьох випадках це можливості організації змагань, участь спортсменів, виїзд на змагання тощо.

Також у пріоритеті серед експертів комунікація. Це лише доповнює отримані раніше відповіді, які були представлені у різних частинах технології. Комунікація виступає потужним чинником з можливістю отримання віддалених результатів співпраці.

При аналізованні компоненту вимірності у довгострокових цілях діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області на підставі технології SMART ми отримали наступні результати (табл. 2).

Таблиця 2

Компонент вимірності у довгострокових цілях діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області

Блок М (measurable)	Відповіді		
	Зміст	Кіл-ть	%
Як зрозуміти, що мети досягнуто?	покращення матеріально-технічного забезпечення	10	25,64
	збільшення команд (секцій) та учасників	8	20,51
	покращення організації та збільшення кількості змагань	6	15,38
	збільшення кваліфікованих кадрів	5	12,82
	об'єктивізація показників контролю роботи федерації	4	10,26
	збільшення проектів та програм з виду спорту	3	7,69
	популяризація	3	7,69
Щоб досягти мети, над чим необхідно працювати?	комунікація з організаціями, ЗМІ	14	33,33
	пошук фінансування та партнерів	12	28,57
	підвищення кваліфікації та пошук кадрів	7	16,67
	пошук програм, проектів, грантів	4	9,52
	удосконалення матеріально-технічної бази	3	7,14
	удосконалення внутрішньої побудови роботи	1	2,38
	популяризація	1	2,38

Основними критеріями стосовно досягнення цілей більшість експертів вказували чинники з трьох змістовно об'єднаних блоків. Це покращення матеріально-технічної бази (25,64% відповідей), збільшення кількості учасників (20,51%) та покращення організації та збільшення кількості змагань (15,38%). Експертами здебільшого висловлене розуміння чіткості зазначених чинників, тобто кількісні показники, яких вини хочуть досягнути у віддаленій перспективі.

Для інших блоків критеріїв виконання довгострокових цілей рівень їх залученості до оцінювання виконання завдань поступово зменшується з 12,82 до 7,69%. Проте у таких випадках як збільшення кваліфікованих кадрів та збільшення проектів і програм з виду спорту ми можемо розраховувати на об'єктивні критерії. Водночас для варіантів об'єктивізація показників контролю роботи федерації та популяризація, на нашу думку, експерти не змогли конкретизувати, що саме варто піддавати оцінці. За цими відповідями може бути суттєва доля суб'єктивізму оцінювання та залежність від зовнішніх чинників сприйняття ситуації.

Інша частина цього компоненту, пов'язана з визначенням пріоритетів у роботі суб'єктів розвитку довгострокових цілей щодо їх вирішення. У цьому випадку експерти об'єдналися навколо кількох блоків. Найбільш часто вони зверталися до необхідності комунікації з організаціями та ЗМІ (33,33%) і пошуку фінансування та партнерів (28,57% відповідей відповідно). З впевненістю можна констатувати, що за цими двома блоками закріплюється найбільша відповідальність за реалізацію цілей упродовж довгострокового періоду. Загальновідомо, що реалізація будь-якого проекту (широке розуміння) вимагає фінансових затрат та партнерських відносин. До того ж ключовим чинником пошуку таких та інформаційної компанії є робота з ЗМІ та організаціями різного рівня (від територіальних громад до Міністерства молоді та спорту України).

Стосовно компоненту досяжності у довгострокових цілях діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області отримано наступні результати (табл. 3).

Таблиця 3

Компонент досяжності у довгострокових цілях діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області

Блок А (achievable)	Відповіді			
	Зміст		Кіл-ть	%
Чи робили це раніше інші?	так	загалом	24	66,67
		міжнародний приклад	9	37,50
		національний приклад	10	41,67
		обласний рівень	3	12,50
	ні	10	27,78	
	складно відповісти		2	5,56
Як можна досягнути цієї мети?	пошук фінансування		8	18,60
	підвищення кваліфікації кадрів		8	18,60
	системна робота з населенням		7	16,28
	просування в ЗМІ		6	13,95
	реалізація проектів та грантів		5	11,63
	співпраця з організаціями		4	9,30
	пошук спонсорів і меценатів		3	6,98
	удосконалення мат-тех. бази		2	4,65
Чи здатні ви присвятити себе досягненню мети?	так		28	77,78
	ні		8	22,22
Чи достатньо досвіду, часу, ресурсів та можливостей для досягнення мети?	так		31	86,11
	ні		3	8,33
	частково		2	5,56
Що може перешкодити або чого може не вистачати для результату?	фінанси		13	31,71
	безпекова ситуація		6	14,63
	система підготовки кадрів		6	14,63
	мотивація		5	12,20
	корупція/бюрократії		4	9,76
	матеріально-технічні		4	9,76
	ресурси		2	4,88
	комунікація		1	2,44

Більшість експертів у 66,67% випадках зазначили, що їм уже відомі схожі приклади реалізації довгострокових цілей чи їх складників. Такі приклади було наведено у 22 випадках довгострокових цілей. До того ж більшість прикладів ілюстровані з діяльності на міжнародному (37,50%) та національному рівнях (41,67%). Лише у 12,50% випадків експерти опираються на наявний досвід обласного рівня. Тобто можна припустити, що абсолютна більшість експертів пропонують залучати до розвитку ігрових видів спорту на Івано-Франківщині кращі практики, відомі їм. Нажаль існує й певна частина завдань, при постановці яких та обґрунтування експерти не змогли навести приклади чи, певною мірою, ілюстрацію цих процесів. Така частка становила 27,78% та ще 5,56% не змогли відповісти на це запитання.

У продовження розгляду цього компоненту технології SMART, експерти вважають, що досягнути більшість цілей можна за допомогою восьми блоків чинників. Відповіді експертів не були обмежені, а підтримка окремих блоків була досить щільною (4,65–13,95% – реалізація проектів та грантів, співпраця з організаціями, просування в ЗМІ, удосконалення матеріально-технічної бази, пошук спонсорів і меценатів). Певна перевага зафіксована для трьох блоків чинників, а саме пошук фінансування, підвищення кваліфікації кадрів (по 18,60%) та системна робота з населенням (16,28% відповідей). Це відповідає загальним тенденціям опитування та пріоритетності фінансових (ресурсних) та кадрових передумов реалізації довгострокових цілей.

Цікавою виявилася ситуація, за якої лише в 77,78% випадків експерти готові були присвятити себе досягненню зазначеної довгострокової цілі. До того ж схожа кількість (86,11%) вказали на достатність досвіду, часу, ресурсів та можливостей для їх досягнення.

У межах експертного опитування було визначено основні перешкоди в досягненні цілей. З явною перевагою виокремилася фінансове питання (31,71%). З ним пов'язаний і наступний блок чинників, що стосується безпекової ситуації (14,63%). Ми схильні вважати, що усі експерти розуміють ключовий чинником безпеки в сучасній ситуації в Україні.

Ряд блоків мають схожі частки (9,76–14,63%) та пов'язані із соціальними процесами в країні та області. Це недосконала та “пошкоджена” система підготовки кадрів, відсутність достатньої мотивації серед фахівців галузі, корупція/бюрократії та недоліки матеріально-технічного характеру.

Стосовно компонент значущості у відповідях експертів виявлені наступні тенденції (табл. 4).

Таблиця 4

Компонент значущості у довгострокових цілях діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області

Блок R (relevant)	Відповіді			
	Зміст	Кіл-ть	%	
Що відбудеться, якщо мети не буде досягнуто?	зупинка розвитку та помилки	11	27,50	
	низький рівень підготовки і підготовленості спортсменів та тренерів, працівників	8	20,00	
	обмеження кількості учасників і глядачів	8	20,00	
	низький рівень матеріально-технічного та фінансового забезпечення	6	15,00	
	низький рівень організації змагань	5	12,50	
	втрата партнерів	2	5,00	
Чим Ви здатні пожертвувати заради досягнення мети?	так	загалом	28	70,00
		власний час	13	46,43
		фінанси	2	7,14
		зусиллями	3	10,71
		знання	4	14,29
		досвід	4	14,29
	інколи	1	2,50	
ні	7	17,50		

За цим компонентом методики найбільші проблеми у разі відхилення або відсутності результатів за довгостроковими цілями полягатимуть у помилках та зупинці розвитку певного ігрового виду спорту на теренах Івано-Франківської області. На цьому наголосила найбільша кількість експертів – 27,50%. Також значні втрати та недоліки, на думку експертів пов'язані із стабільно низьким рівнем підготовки і підготовленості спортсменів та тренерів, працівників; обмеженням можливостей збільшення числа учасників і глядачів та незадовільним станом матеріально-технічного та фінансового забезпечення. Ці блоки зазначені у 15,0-20,0% випадків. Інші рідше зазначалися експертами.

Проте, при визначення власної ролі та можливостях власних затрат лише у 70,0% випадків представники суб'єктів розвитку ігрових видів спорту готові були до “жертв”. Більшість з них пов'язувала їх з приділенням власного часу (46,43%) та значно меншою мірою з фінансовими затратами та зусиллями певного рівня.

Можна констатувати, що більшість експертів схиляються до доцільності реалізації в теперішній час. Хоча сучасні умови складно передбачити у віддаленій перспективі, а особливо важкість впливу соціально-економічного та військово-політичного життя. Проте більшість експертів будучи соціально активними схильні розпочинати довгострокові проекти.

Достатньо висока підтримка зафіксована для співвідношення передбачуваних затрат часу та ресурсів, відповідності цілей зусиллям/потребам суб'єктів розвитку ігрових видів спорту та доцільності досягнення цілей у нинішніх соціально-економічних умовах. В обох випадках на цьому наголошувало від 91,67 до 94,44% експертів.

Порівняно менша кількість експертів висловила задоволення можливостями виконавців для реалізації довгострокових цілей з розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області, лише 75,00%.

Підсумковий блок (Т) технології SMART стосувався відведеного часу на отримання результату. Тут думки експертів розподілилися, сам термін міг коливатися від 3 до 7 років. Більшість (42,5%) схиляються до того, що перші значні зрушення можна очікувати уже після трьох років спрямованої роботи. Ще одна потужна група (27,5%) відповідей визначила термін у 7 років. Менші очікувані терміни визначило 10,0% – близько 4 та 20,0% – близько 5 років.

Висновки. Вивчення та характеристика основних цілей діяльності відділень федерацій з ігрових видів спорту в Івано-Франківській області із застосуванням методики SMART дала підстави визначити цілі діяльності у довгостроковій перспективі, серед них: покращення матеріально-технічної бази, покращення роботи осередків обласної федерації в територіальних громадах, збільшення кількості соціальних проектів, висвітлення роботи в ЗМІ, підвищення кадрового потенціалу, зацікавлення молоді та дітей, налагодження партнерства, вихід на новий якісний рівень функціонування, підвищення кількості та покращення рівня змагань.

Перспективи подальших досліджень передбачають з'ясування перспективних напрямів у діяльності суб'єктів розвитку ігрових видів спорту в Івано-Франківській області.

1. Ваулін О, Пітин М, Задорожна О. Засоби оцінювання економічної ефективності змагань з фехтування. Спортивний вісник Придніпров'я, 2018: 14-7.
2. Горбань СМ. Науково-педагогічні основи розвитку спорту в регіоні (на прикладі футболу): [автореферат]. Київ, 2000; 20.
3. Дорофєєва Т, Приходько В. Значення децентралізації для подальшого розвитку спорту в умовах України. Слобожанський науково-спортивний вісник, 2020; 5(79): 12-9.
4. Дорофєєва Т, Приходько В. Обґрунтування наукової розробки теми розвитку спорту в умовах об'єднаних територіальних громад. Фізична культура, спорт та здоров'я нації, 2020; 10К: 197-203.
5. Кропивницька ТА, Серебряков ОЮ, Хома ТВ, Семенов ДЄ. Розвиток студентського спорту у НУФВСУ (на прикладі спортивних ігор). Спортивні ігри, 2019; 3(13): 22-33. doi: 10.15391/si.2019-3.03.
6. Лисейко КВ, Яців ЯМ, Пітин МП. Зміст наукового обговорення розвитку ігрових видів спорту в Україні в умовах децентралізації. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 15, 2021; 12(144)21: 84-90.
7. Павлюк І. Проблеми і перспективи розвитку гандболу в Україні. Теорія і методика фізичного виховання і спорту, 2007; 2: 56-9.
8. Павлюк ІС. Організаційно-управлінська система хокею в Україні. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві, 2012; 4: 39-43.
9. Сайдаков ПВ, Куліш НМ. Вплив найбільш популярних спортивних ігор у вищих навчальних закладах на розвиток рухової активності студентів. Молодий вчений, 2015; 5(20); 4: 173-5.
10. Степанюк СІ, Сінчук АВ. Становлення та розвиток пляжного гандболу на Херсонщині. Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту, Харків, 2017: 177-80
11. Сушко РО. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації (на матеріалі баскетболу) : монографія. Київ, 2017; 360.
12. Терещук МВ. Організаційно-методичні засади розвитку гольфу в Україні : автореферат. Київ, 2014; 21.

13. Лисейко К, Яців Я, Пітин М, Грецький О. Структура пріоритетних видів спорту в Івано-Франківській області у 2017-2022 роках. Спортивний вісник Придніпров'я. 2022; 3: 172-181.
14. Приходько В, Томенко О, Матросов С, Чернігівська С. Стратегічні проблеми державного управління розвитком сфери спорту в Україні. Спортивна наука та здоров'я людини, 2021; 1(5): 73-83.
15. Хіменес ХР, Пітин МП, Харченко-Баранецька ЛЛ, Гнатчук ЯІ, Степанюк СІ. Економічний потенціал керівних організацій баскетболу в Європі. Вісник Запорізького національного університету: Фізичне виховання та спорт. Запоріжжя, 2020; 2: 19-29.

References

1. Vaulin O, Pityn M, Zadorozhna O. Means of evaluating the economic efficiency of fencing competitions. Sportivniy visnik Pridniprova. Dnipro, 2018: 14-7.
2. Horban SM. Scientific and pedagogical foundations of sports development in the region (for example of football) [abstract]. Kyiv, 2000; 20.
3. Dorofeyeva T, Prikhodko V. The importance of decentralization for the further development of sports in the conditions of Ukraine. Slobozhanskiy naukovy-sportivniy visnik, 2020; 5(79): 12-9.
4. Dorofeyeva T, Prikhodko V. Justification of the scientific development of the topic of sports development in the conditions of united territorial communities. Fizichna kultura, sport ta zdorov'ya natsiyi. 2020; 10K: 197-203.
5. Крорувнуцька ТА, Серебряков ОЮ, Хлома ТВ, Семенов ДYe. Development of student sports at NUFVSU (using the example of sports games). Sportyvni ihry, 2019; 3(13): 22–33. doi: 10.15391/si.2019-3.036.
6. Liseyko KV, Yatsiv YaM, Pityn MP. The content of the scientific discussion of the development of game sports in Ukraine in conditions of decentralization. Naukoviy chasopis NPU imeni M.P.Drahomanova. Seriya № 15. Kyiv, 2021; 12(144)21: 84-90.
7. Pavlyuk I. Problems and prospects of handball development in Ukraine. Teoriya i metodika fizichnoho vikhovannya i sportu. 2007; 2: 56-9.
8. Pavlyuk IS. Organizational and management system of hockey in Ukraine. Fizichne vikhovannya, sport i kultura zdorov'ya u suchasnomu suspilstvi, 2012; 4: 39-43.
9. Saydakov PV, Kulish NM. The influence of the most popular sports games in higher educational institutions on the development of motor activity of students. Molodyy vcheny, 2015; 5(20); 4: 173-5.
10. Stepanyuk SI, Sinchuk AV. Formation and development of beach handball in the Kherson region]. Stratehichne upravlinnya rozvitkom fizichnoi kulturi i sportu. Kharkiv, 2017: 177-180.
11. Sushko RO. (2017). The development of sports games in the conditions of globalization (on the basis of basketball) [monohrafiya]. Kyiv, 2017; 360.
12. Tereshchuk MV. Organizational and methodical principles of golf development in Ukraine [abstract]. Kyiv, 2014; 21.
13. Liseyko K, Yatsiv Ya, Pityn M, Hretskiy O. The structure of priority sports in the Ivano-Frankivsk region in 2017-2022. Sportivniy visnik Pridniprova. 2022; 3: 172–181. doi: 10.32540/2071-1476-2022-3-172.
14. Prikhodko V, Tomenko O, Matrosov S, Chernihivska S. Strategic problems of state management of the development of sports in Ukraine. Sportivna nauka ta zdorov'ya lyudini. 2021; 1(5): 73-83.
15. Khimenes KhR, Pityn MP, Kharchenko-Baranetska LL, Hnatchuk YaI, Stepanyuk SI. Economic potential of leading basketball organizations in Europe. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu: Fizychnе vikhovannya ta sport. Zaporizhzhya. 2020; 2: 19-29.

Цитування на цю статтю:

Лисейко К, Яців Я, Пітин М, Лещак О, П'ятничук Д. Довгострокові цілі розвитку ігрових видів. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура. 2023 Березень 29; 40: 47-56

Відомості про автора:

Лисейко Костянтин – postgraduate student Department of Sports and Pedagogical Disciplines, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

e-mail: tlum_vms@meta.ua

<http://orcid.org/0000-0001-7776-2714>

Яців Ярослав – PhD (pedagogical sciences), professor, Department of Sports and Pedagogical Disciplines

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

e-mail: yaroslav.yatsiv@pnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0003-2474-0401>

Пітин Мар'ян – DSc (Physical Education and Sports), professor, Department of Sports Theory and Physical Culture, 79007, Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky (Львів, Україна)

e-mail: pityn7@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-3537-474>

Лецак Олександр – PhD (Physical Education and Sports), associate professor Department of Sports and Pedagogical Disciplines Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

e-mail: oleksandr.leshak@pnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-9237-3060>

П'ятничук Дмитро – PhD (Physical Education and Sports), associate professor Department of Sports and Pedagogical Disciplines Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)

e-mail: dmytro.piatnychuk@pnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0003-4668-9491>

УДК 796.61

Тетяна Лясота, Наталія Гнесь

doi: 10.15330/fcult.40.56-60

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМАГАЛЬНОГО ПЕРІОДУ ПІДГОТОВКИ ВЕЛОСИПЕДИСТІВ З КРОС-КАНТРИ

Удосконалення навчально-тренувальної програми підготовки велосипедистів до змагань, акцентуючи увагу на об'ємі навантаження фізичних якостях окремо.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та експериментальне вдосконалення змагального періоду підготовки велосипедистів з крос кантри.

Методи дослідження. При проведенні досліджень були використані наступні методи: теоретичний аналіз літературних джерел; соціологічні методи дослідження; педагогічні методи дослідження; методи математичної статистики.

Дослідження проводилося на базі ДЮСШ “Бурівісник” у місті Чернівці з грудня 2021 року по листопад 2022 року. У дослідженні взяли участь 20 спортсменів високої спортивної кваліфікації, у тому числі 8 майстрів спорту, 6 кандидатів у майстри спорту та 6 спортсмени першого розряду.

Ми удосконалили навчально-тренувальну програму підготовки велосипедистів до змагань, акцентуючи увагу на об'ємі навантаження фізичних якостях окремо, натомість у традиційній програмі вказаний загальний відсоток.

У 2022 році на Чемпіонаті України у 80% спортсменів експериментальної групи результат покращився, фінішувало 90% спортсменів і лише один спортсмен погіршив свій результат порівняно з 2021 роком. Натомість велосипедисти контрольної групи покращили свої результати усього на 30% і 20% спортсменів залишилися на тих самих позиціях. Четверо спортсменів не змогли фінішувати з різних причин – сходження, падіння, дискваліфікація

Результати дослідження показали, що велосипедисти, які тренувалися за експериментальною програмою, значно покращили свій результат на Чемпіонаті України з крос кантри.

Ключові слова: змагальний період, крос кантри, тренувальна програма.

Improving the training program for preparing cyclists for competitions, focusing on the amount of physical activity qualities separately.

The purpose of the study: theoretical substantiation and experimental improvement of the competitive period of training cyclists in cross country.

Research methods. When conducting research, the following methods were used: theoretical analysis of literary sources. sociological research methods; pedagogical research methods; methods of mathematical statistics.

The research was conducted on the basis of the Youth Sports School “Buryvestnik” in Chernivtsi from December 2021 to November 2022. 20 students participated in the study athletes of high sports qualification, including 8 masters of sports, 6 candidates for the master of sports and 6 athletes of the first category.

We have improved the training program cyclists before the competition, focusing on the volume of physical activity qualities separately, while in the traditional program the total percentage is indicated.

For the correct organization of training work, the possibilities of calendars of all levels are used. In case of insufficient number of competitions, control competitions are specially introduced. In the first half of the competitive period, participation in races is considered as preparatory work before the main races of the sports season. The competitive period should not be considered only as a period of realizing the rider's potential in